

SACRED AND SACRALITY IN POSTWAR POEMS

Bianca Cruciș, PhD Student, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureș

Abstract: Experience of the Sacred is particular to religious beings and seems to be in the poetic creations, in literature too. The sacred appears in human experience as a crucial point of orientation at same times it provides access to the ontological reality which is its source and for which homo religious thirsts. The sacred delineates the demarcation between sacred and profane. In this paper we offer a study about hierophany, sacrality in the postbelic poems. We focus on the religious symbols who are capable of expressing transcendence.

Keywords: sacred, sacrality, faith, religious, poems

Teritoriul Sacrului este unul foarte vast. Apariția ideii de sacru în cultura europeană se realizează pregnant în filozofia secolului al XVIII-lea prin trei modalități culturale care permit construirea unei „religii naturale, emancipate de instituțiile ecleziastice și de revelațiile religioase, aprobând accentuarea experienței intime și sentimentale a divinului”. Antropologia adoptă ideea unei naturi umane înzestrate cu un simț al sacrului independent de religiile pozitive. Filozofia germană problematizând raționamentul Luminilor prin operele filozofilor Schelling, Schopenhauer, Kierkegaard, Nietzsche.¹

Alături de problematica sacrului de-a lungul timpului au existat o seamă de percepții. Pentru Goethe, sacrul reprezintă ceva care leagă împreună un mare număr de suflete adică reunește multiplicitatea în unitatea spiritului divin². Pentru Roger Caillois sacrul reprezintă suma, numitorul comun al religiilor,³ este “ideea-mama “a religiilor, dogmele și miturile îi analizează conținutul, riturile îi utilizează proprietățile iar moralitatea religioasă derivă din el. După concepția sa religia este „administrarea sacrului”⁴.

Sacrul fiind marcat de divin, se deosebește de sfințenie și religiozitate care este parte a experienței umane, este trăire și careia îi corespunde ideea de sacru și de rațional. Privit ca

¹ Aurel Codoban, *Sacru și Ontofanie*, ed. Polirom, Iași, 1998, p.49.

² Doina Butiurcă, *Introducere în estetică sacrului*, ed. Ars Academică, București, 2008, p.16.

³ Idem, p.17.

⁴ Aurel Codoban, Op.cit.p.51.

apanaj al Divinității sacru exprimă supremația valorilor, binele față de rău, infinitul față de finit. El este un fenomen paradigmatic nu pentru că este încărcat de mister ci pentru că e manifestarea unei puteri divine superioare omului.⁵ El poate fi privit ca Absolut, ca transcendență, care se manifestă ca hierofanie. Aurel Codoban în cartea sa „Sacru și Ontofanie” afirmă că “sacru nu se poate manifesta direct. Că Absolutul nu poate apărea în puritatea sa, ci numai prin intermediul unei realități, alta decât el însuși și care este legată prin dialectica relației cu profanul.”⁶ În acest mod iau naștere categorii de hierofanii care au propria lor morfologie și revelează o modalitate a sacrului dar și o situație particulară a omului în raport cu Absolutul. Singura formă sub care Absolutul poate să fie prezent într-un mod autentic în această lume, este sacru din conștiința noastră. Aceasta însemnând că hierofania este urmarea sacrului în experiența iar simbolul religios este consecința ei.⁷

Omul este creația lui Dumnezeu, el tinde spre Absolut fie pentru „a se umple de El”, fie „a se identifica cu Acesta”. Acest tip de aspirație spre absolut se regăsește viu manifestată în Psalmii lui David: „Mare este Domnul și lăudat foarte/În cetatea Dumnezeului nostru, în muntele lui cel sfânt/Întru bucuria bine înrădăcinată a întregului Pământ” (Ps: 47.1-2).

În discursul literar percepțiile dogmei se transferă libertății de creație. Arta respectă canoanele estetice prin metaforă sau prin simbolistică. Sentimentul numinosului se regăsește adesea în artele poetice ale secolului XX – poezia “este o disciplină inițiatoare în misterele sacre, ba chiar un loc mistic de uniune extatică cu sacru”, spunea Nicolae Balota. Religiozitatea este sau poate fi o formă a unui profund sentiment de venerație. Ea apare la poeți în mai multe feluri – la Tudor Arghezi, în poezia Psalm spunea

„M-am pomenit gândindu-mă la tine
și m-am simțit cu sufletul mai bine
poverile-mi părură mai ușoare
ca după binecuvântare/și însetoșat de tine și flămând
m-am ridicat din groapa mea cântând.”⁸

În anumite poezii ale lui Arghezi, fascinația timpului sacru pare să fi pus stăpânire pe ființa omului dându-i credința că viața pământească e o goană care are drept scop debarasarea

⁵ Doina Butiurcă, Op.cit.p.18.

⁶ Aurel Codoban, Op.cit.p.79.

⁷ Idem.p.79.

⁸ Doina Butiurcă, *Introducere în estetică sacrală*, ed. Ars Academică, București, 2008, p. 21 .

de urmărirea lui Kronos. Timpul, măsurabil ca valoare profană și infinit ca dimensiune a sacrului devine obsesie a creaturii angajate în actul transgresării propriilor limite. De aceea sentimentul că axa timpului are un ieri și un mâine dispare; omul se sustrage clipei profane înlocuind-o cu o valoare psihologică în care aceasta prin dilatare poate dobândi configurația eternității⁹:

„Ziua de ieri s-a ținut după mine
.....
Și la o răspântie cu statui
S-a întors, văzând că nu-i.
S-a pierdut neputincioasă și pribeagă
După ce vremea-ntreagă
M-a urmat, pas cu pas, până azi
La amiazi.” (Poezia O zi)

Unii poeți sunt fascinați de timpul sacru, alții prin mijloacele combinării logice exprimă sentimentul numinosului (Ion Barbu). Divinitatea omniprezenta și omnipotentă se regăsește în registrul simbolului religios al metaforei.

„Atâtea clăile de fire stânci!
găsi-vor gest închis să le rezume
să nege dreapta, linia ce frâangi
ochi în virgin triumphi tăiat spre lume?”
(Ion Barbu, Nostalgia originilor).

Absolutul, simbolul, ritualul, fac parte din experiența religioasă a ființei umane fiind obiectivate ca topos în operă literară. Este o experiență care ține de raționalitatea semnificantă a sacrului, însumată conștiinței religioase. În sfera de profunzime a creației, acest tip de experiență este jalonat pe simboluri ale registrului creștin și precreștin de semnificații. Există contexte în care hierofanii obiectivează nu numai năzuința spre Absolut, ci și opoziția dintre imperfecțiunea omului și perfecțiunea lui Dumnezeu. Prin acestea omul se regăsește pe sine,

⁹ Mina-Maria Rusu, *Poetica sacrului*, Editura Institutul European, Iași, 2005, p. 60 .

este sacralizat într-o istorie care l-a desacralizat punându-l în ipostaza de a descoperii sentimentul lumii.¹⁰

Între Dumnezeu, ca ipostază supremă, absolută a ființei și om se realizează o relație firească dominată de două coordonate. Una comună, profană și alta sacră. În dimensiunea ființei umane își are originea fascinația sacrului, stare extatică ce provoacă poezia.¹¹

În ființa umană se va afla locul întâlnirii sacrului cu profanul, astfel în cât poetului îi va reveni sarcina să-l facă pe om conștient de această reuniune din sine luându-l părtaș la descoperirea unei alte fețe a Lumii. Odată cu perioada marilor profeți, apariția Mântuitorului deschide o altă perspectivă a inițierii în sacru; nostalgia adamică este înlocuită cu jertfă de sine spre mântuire, ca mod de a redobândi spiritual paradisul pierdut.¹²

Mircea Eliade, în studiile sale, arată că omul își desfășoară existența pe două coordonate fundamentale, una istorică și alta religioasă echivalente cu trăirea inițială în orizontul profan pentru ca apoi să se producă întâlnirea cu sacrul. Conștient că pentru a-și asigura accesul la sacru e necesar să trăiască în Centru, omul face efortul de a-l descoperi. Identificând etapele istorice ale relației omului cu Dumnezeu, Eliade observă că după Facere divinitatea se comportă ca un *Deus Otiosus* și provoacă proliferarea unor divinități antropomorfizate, mult mai apropiate de om și care-i permit acestuia o *imitatio dei*. Pornind de la acest raționament rezultă că în homo religiosus se naște un microcosmos cu macrocosmosul care-și proiectează structura în ființa umană; în el coexistă macrocosmosul cu imaginea exemplară a existenței umane.¹³

Concluzionăm aspectele studiate prin a face precizarea că prin poezie accesul la sacru se deschide ca o cale paralelă cu aceea a misticilor, dar având aceeași finalitate, întâlnirea cu transcendentul, cu supraumanul.¹⁴

BIBLIOGRAFIE

1. Aurel Codoban, *Sacru și Ontofanie*, ed. Polirom, Iași, 1998 ;

¹⁰ Doina Butiurca, op.cit., p.21-22 .

¹¹ Mina-Maria Rusu, op.cit., p. 179.

¹² Idem, p. 181 .

¹³ Idem, p. 182 .

¹⁴ Idem, p. 183 .

2. Doina Butiurcă, *Introducere în estetică sacrului*, ed. Ars Academică, București, 2008;
3. Mina-Maria Rusu, *Poetica sacrului*, Editura Institutul European, Iași, 2005.